

Przewidywane zmiany w spożyciu żywności w Polsce jako podstawa kształtowania zrównoważonego rozwoju gospodarki żywnościowej

Wstęp

Okres transformacji i umacniania się gospodarki rynkowej spowodował w Polsce wyraźne zmiany w przeciętnym spożyciu żywności. Z jednej strony obserwuje się tendencję ograniczania spożycia wielu produktów pochodzenia zwierzęcego, zwłaszcza mięsa wołowego, masła, mleka wraz z przetworami, wydzielonych tłuszczów zwierzęcych, z drugiej zaś strony postępuje wzrost konsumpcji produktów pochodzenia roślinnego, w tym tłuszczów roślinnych, owoców i warzyw wraz z ich przetworami. Skala tych zmian w dekadzie lat 90. była dość znacznie zróżnicowana. Świadczy o tym np. redukcja poziomu konsumpcji mięsa wołowego oraz masła o około 50% wobec ponad 70-procentowego wzrostu spożycia tłuszczów roślinnych i blisko 90-procentowego zwiększenia konsumpcji owoców wraz z przetworami oraz mięsa drobiowego.

Uwarunkowania przemian we wzorach żywienia się polskiego społeczeństwa są różnorodne. Wynikają przede wszystkim z nowych możliwości stworzonych przez gospodarkę rynkową dla rozwoju produkcji surowców, przemysłowego przetwórstwa spożywczego i handlu, w tym zagranicznego, pozwalających na wzbogacenie i unowocześnienie oferty produktów wraz ze zwiększeniem ich dostępności. Nie bez znaczenia jest sytuacja ekonomiczna polskich gospodarstw domowych, których budżety pozostają pod wielką presją podstawowych potrzeb. Warto tutaj wspomnieć, iż przeciętna polska rodzina przeznaczała w 1998 r. na zaspokojenie potrzeb żywnościowo-żywnieniowych ponad 33% z ogółu swoich wydatków. Jest to zdecydowanie więcej niż w krajach o ustabilizowanej gospodarce rynkowej.

Bardzo powoli, ale systematycznie zmienia się sposób zabezpieczenia tej podstawowej potrzeby człowieka, jaką jest żywienie. Nową rolę w tym względzie zaczynają pełnić placówki gastronomiczne, których dynamiczny rozwój

odnotowano w latach 90., zwłaszcza stosunkowo prostych ich form, jakimi są bary i punkty gastronomiczne.

Można wskazać na wiele innych czynników, które wpłynęły na przemiany przeciętnego poziomu i struktury konsumpcji żywności, a zwłaszcza na trend europeizacji czy też globalizacji sposobu żywienia się.

Mając na względzie dotychczasową ewolucję przeciętnego spożycia żywności w Polsce, podjęto próbę określenia wielkości tego spożycia w najbliższych latach. Rokiem granicznym prognozy był rok 2005. Znajomość przyszłego modelu wyżywienia jest niezmiernie ważna dla zrównoważonego rozwoju polskiej gospodarki żywnościowej, w tym rolnictwa, przetwórstwa spożywczego i handlu żywnością oraz podejmowania różnorodnych działań na rzecz racjonalizacji żywienia polskiego społeczeństwa.

Materiał i metodyka

Prognozę przygotowano na podstawie danych pochodzących z GUS-owskich badań budżetów gospodarstw domowych z lat 1988–1998 (Nie publikowane... 1988–1998). Dane te przedstawiają wyłącznie ilość żywności pozyskaną przez gospodarstwa domowe drogą zakupów rynkowych, poprzez samozaopatrzenie lub w formie darów. Na potrzeby prognozy dokonano korekty tych danych o szacunkowe wielkości spożycia żywności poza domem. W tym celu opracowano odpowiednie wskaźniki przeliczeniowe, pozwalające na zwiększenie spożycia domowego o oszacowane wielkości spożycia pozadomowego (Laskowski 2000). Przykładowo, w roku 1988 wskaźniki te zawierały się dla różnych produktów w przedziale od 1,04 do 1,05, a w 1998 roku ze względu na wzrost udziału żywienia pozadomowego sięgały od 1,07 do 1,085. Zastosowana metoda korekty spożycia pozwoliła na prezentację konsumpcji żywności na tzw. poziomie konsumenta.

Analiz statystycznych danych o spożyciu i same prognozy wykonano za pomocą programu Statistica. Na podstawie skorygowanych wielkości spożycia dokonano wstępnej oceny trendów. Znacznie lepiej dopasowane okazały się trendy krzywoliniowe niż prostoliniowe. Przyjęto zatem funkcje logarytmiczne trendów, których argumentem jest czas (rok).

Dalsza, już bardziej szczegółowa analiza danych empirycznych z uwagi na wyraźnie różne kształtowanie się spożycia większości produktów w ostatnich latach skłoniła do wyłonienia dwóch typów trendów, długookresowego (1988–1998) oraz krótkookresowego (1994–1998).

Same prognozy wykonano przyjmując jako ogólne założenia:

- wyrównanie wykładnicze szeregu empirycznego,
- trend gasnący,
- sieciowe poszukiwanie najlepszych parametrów prognozowania przy narzuconych progowych parametrach poszukiwanych (miało to na celu obiektywizację prognozy, a jednocześnie zaznaczenie większej wagi danych za lata ostatnie, a mniejszej za lata wcześniejsze),
- ograniczoną do niezbędnego minimum interwencję w optymalizowany obiektywnie przebieg prognozy na kolejne lata.

Oparcie prognozy na trendach gasnących wydaje się być w przypadku spożycia żywności wręcz konieczne. W obszarze tym naturalne są bowiem przemiany, które często szybko wygasają czy przechodzą w stan ustabilizowany, a jednocześnie zarysowują się nowe zjawiska, które też zwykle są znacznie ograniczone w czasie i poprzedzają pojawienie się kolejnych, nowych tendencji. Okolicznością aktualnie bodaj najbardziej inspirującą do zmian zachowań w sferze spożycia żywności jest coraz większe uświadomienie wśród ludności zdrowotnej roli żywności i samego żywienia. Wrażliwość społeczna w tym zakresie wzrosła choćby wskutek ostatnich zdarzeń związanych z brytyjską wołowiną czy mięsem drobiowym ze szkodliwą zawartością dioksyny. Przykłady te wskazują, iż spożycie żywności może podlegać wahaniom nawet na skutek pojedynczego zdarzenia, stąd wynika ostrożność w ocenie prognoz.

Spożycie żywności w Polsce w perspektywie 2005 roku

Prognozę spożycia żywności zamieszczono w tabeli 1. Zilustrowano ją także graficznie na rysunku 1, zawierającym ponadto wyznaczone długo- i krótkookresowe trendy kształtowania się spożycia.

Jak wynika z przedstawionych danych, w okresie 1999–2005 spodziewać się można wyraźnego spadku spożycia wydzielonych tłuszczów zwierzęcych, tj. smalcu, słoniny (o ok. 7%) oraz śmietany (o 5%), a w stopniu nieznacznym pieczywa. Natomiast należy liczyć się ze znacznym wzrostem konsumpcji mięsa drobiowego (o 13%), owoców (o ponad 10%), masła (o ok. 7%) oraz tłuszczów roślinnych (o ok. 5%). W mniejszym stopniu będzie zwiększała się konsumpcja serów, ryb i warzyw oraz ich przetworów (od 3,5% do ponad 2%).

Poziom spożycia mięsa wieprzowego i cukru również ulegnie zwiększeniu, ale w stopniu stosunkowo najmniejszym (o 1,3%). Najbardziej ustabilizowane spożycie będzie charakteryzowało trzy grupy produktów: mięso wołowe i cielęce, mleko wraz z napojami mlecznymi oraz ziemniaki.

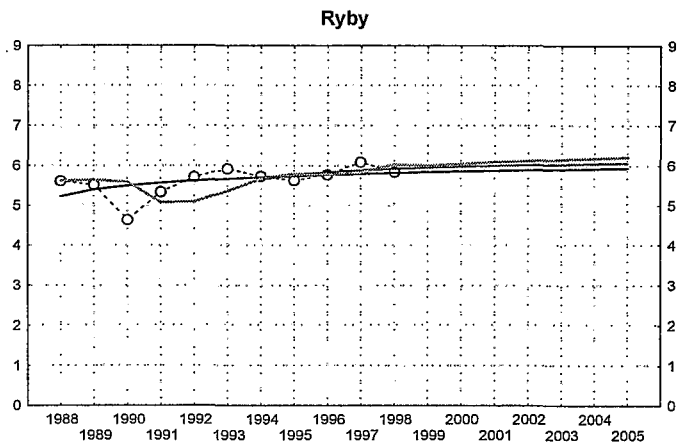
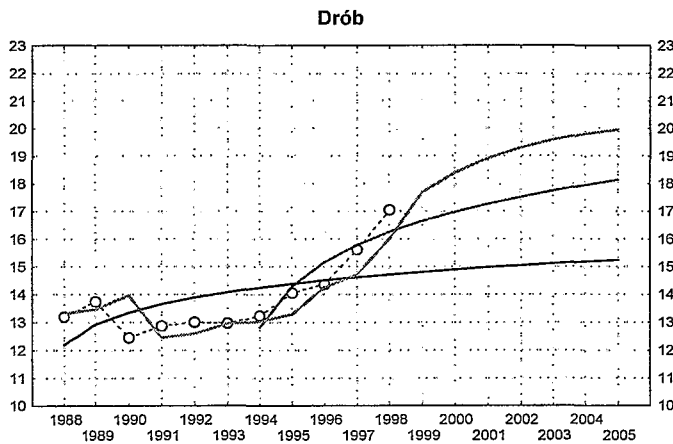
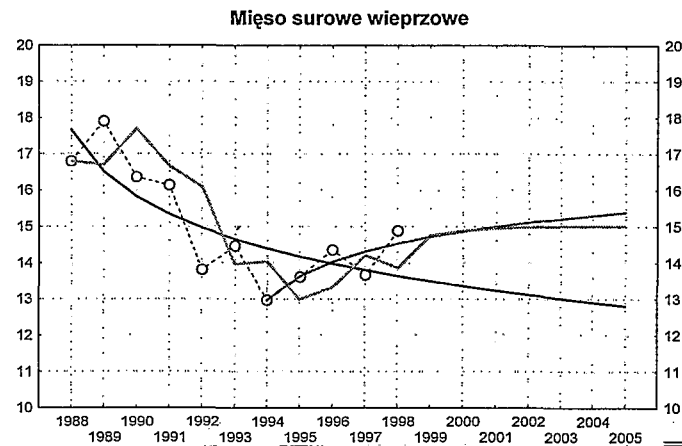
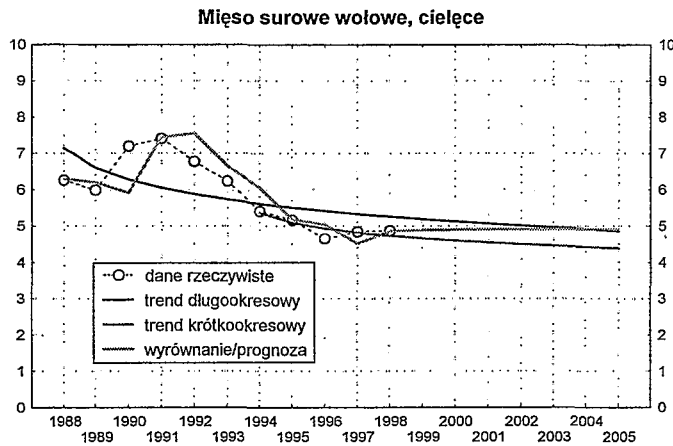
Tabela 1

Prognoza spożycia żywności „na poziomie konsumenta” w latach 1999–2005 (w kg/osobę/rok)

Wyszczególnienie	1998*	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Wskaźnik 2005/1999
Przetwory zbożowe	120,6	120,3	120,2	120,2	120,2	120,2	120,2	120,2	99,9
w tym pieczywo	90,5	90,9	90,5	90,4	90,3	90,2	90,2	90,2	99,2
Ziemniaki	108,1	106,2	106,2	106,3	106,3	106,3	106,3	106,3	100,1
Warzywa	80,9	81,1	81,7	82,1	82,5	82,7	82,9	83,1	102,5
Owoce	53,0	52,2	53,6	54,8	55,7	56,5	57,1	57,6	110,3
Mięso, podroby i tłuszcze zwierzęce	67,6	67,9	68,6	69,1	69,5	69,7	69,8	69,9	102,9
tłuszcze zwierzęce	3,2	3,0	3,0	2,9	2,9	2,8	2,8	2,8	93,3
mięso, podroby	64,3	64,3	65,1	65,6	65,9	66,2	66,3	66,4	103,3
w tym: wieprzowe	14,9	14,8	14,9	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	101,3
wołowe i cielęce	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	100,0
drób	17,1	17,7	18,4	18,9	19,3	19,6	19,8	20,0	113,0
Ryby	5,8	6,0	6,0	6,1	6,1	6,2	6,2	6,2	103,3
Masło	4,4	4,5	4,6	4,7	4,7	4,7	4,8	4,8	106,7
Tłuszcze roślinne	14,8	15,2	15,5	15,7	15,8	15,9	15,9	15,9	104,6
Mleko i napoje mleczne (w l)	82,7	82,6	82,6	82,6	82,6	82,6	82,6	82,6	100,0
Śmietana (w l)	6,2	6,0	5,9	5,9	5,8	5,8	5,7	5,7	95,0
Sery	11,2	11,4	11,6	11,7	11,7	11,8	11,8	11,8	103,5
Jaja (w szt.)	198,4	198,1	199,5	200,5	201,2	201,7	202,0	202,2	102,1
Cukier	38,8	39,1	39,3	39,5	39,5	39,6	39,6	39,6	101,3

* dane rzeczywiste

Źródło: Obliczenia własne.

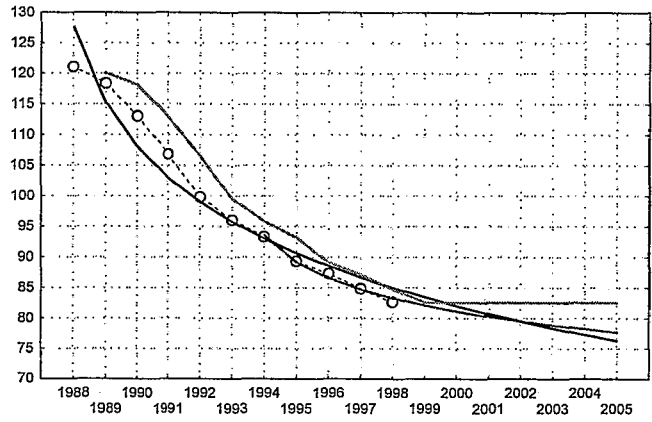

Rysunek 1

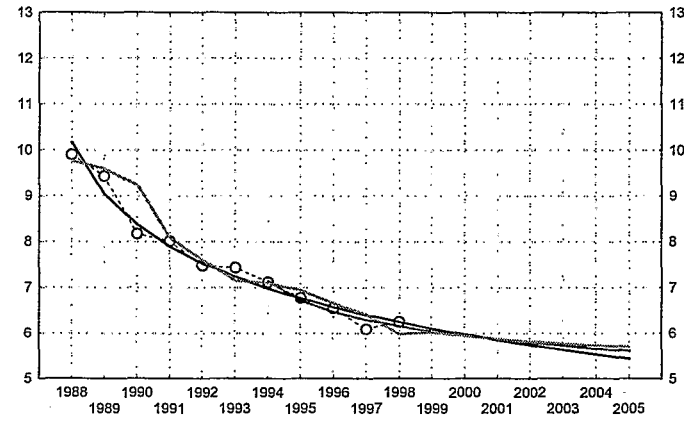
Stan, prógnoza i trendy spożycia żywności w Polsce w latach 1998–2005 (w kg, mleko i śmietana w l, jaja w sztukach/osobę/rok)

Źródło: Obliczenia własne.

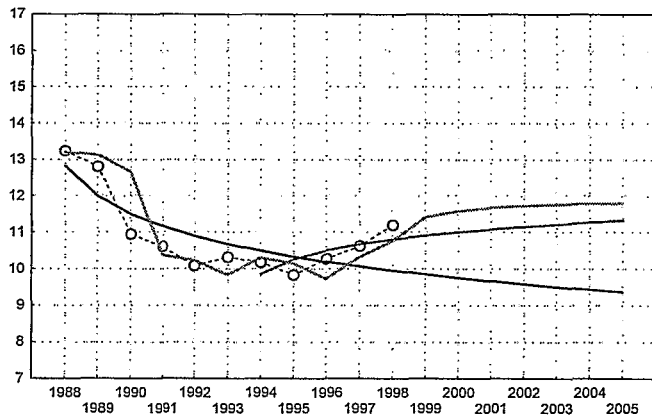
Mleko i napoje mleczne

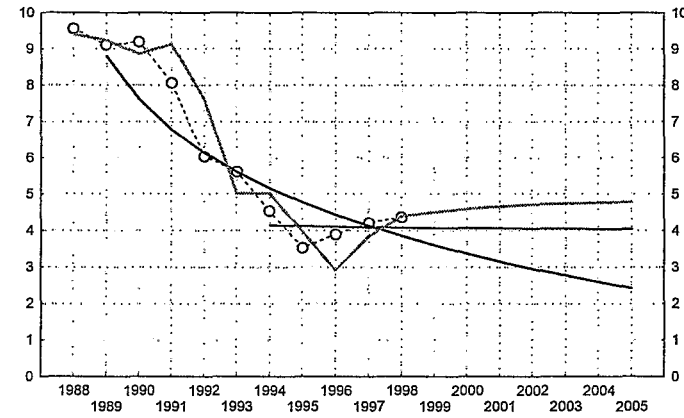
Śmietana

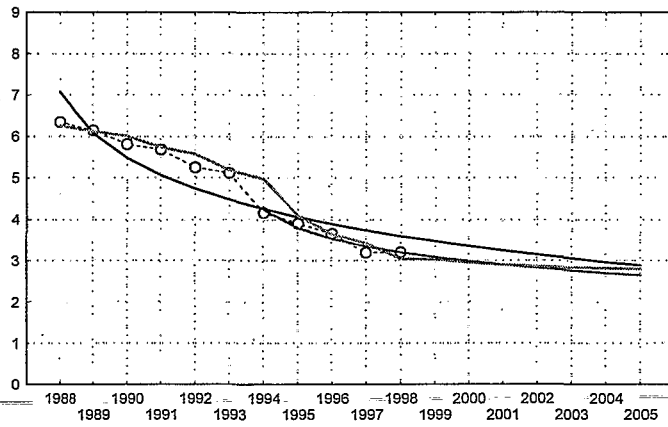
Sery

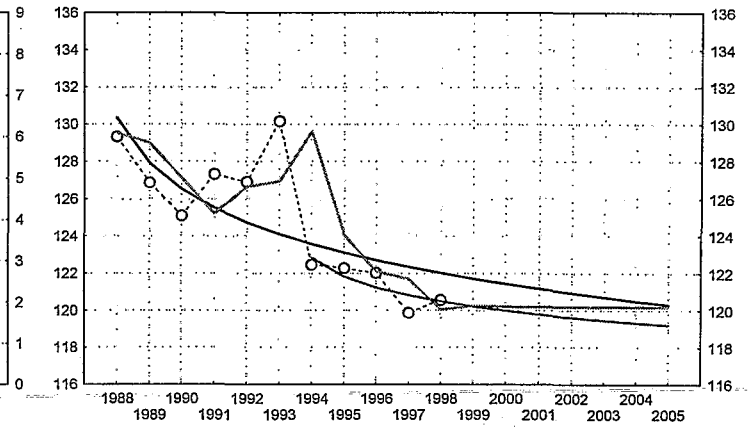
Masło

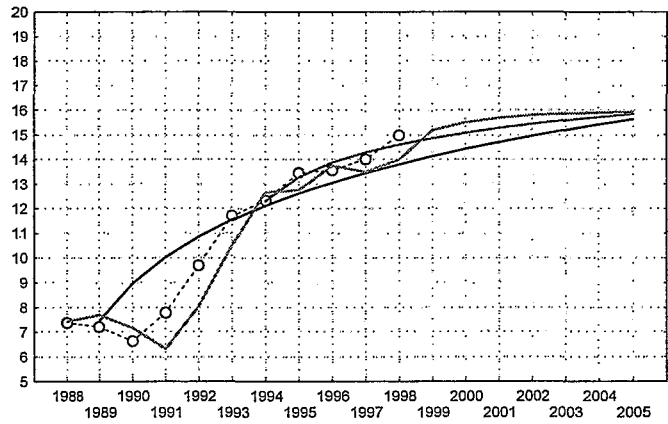
Tłuszcze zwierzęce (smalec, słonina)

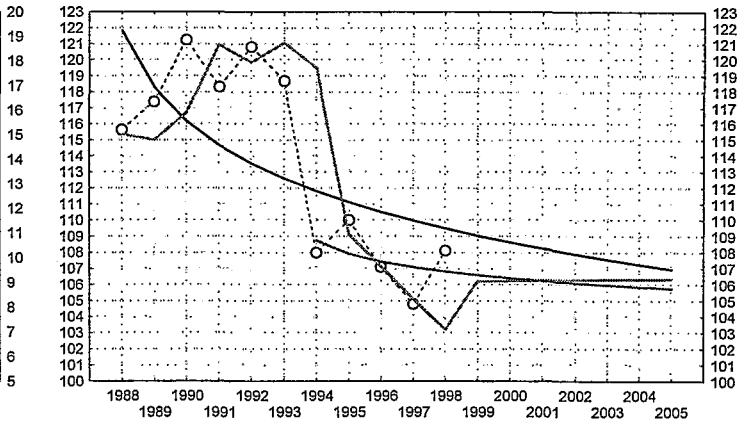
Przetwory zbożowe (pieczywo, kasze, ryż, makaron, ciastkarskie)

Tłuszcze roślinne i oleje

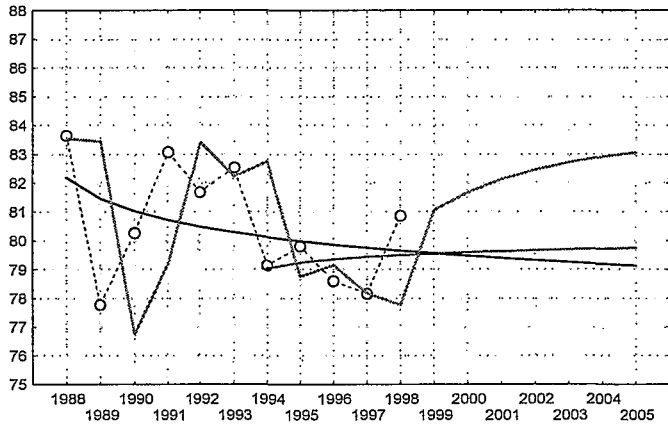

Ziemniaki

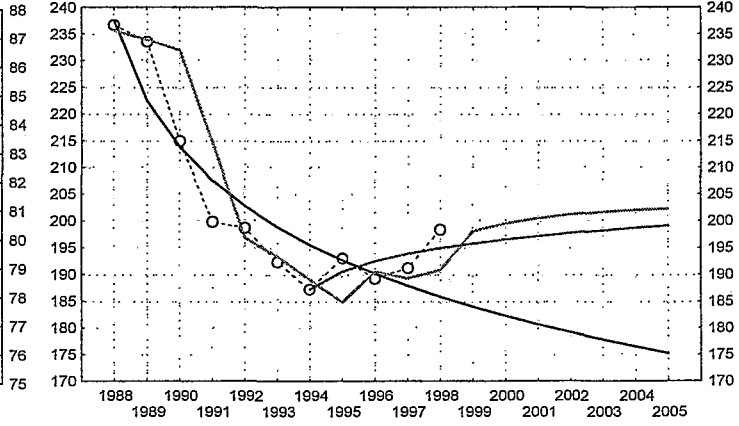

cd. rysunku 1

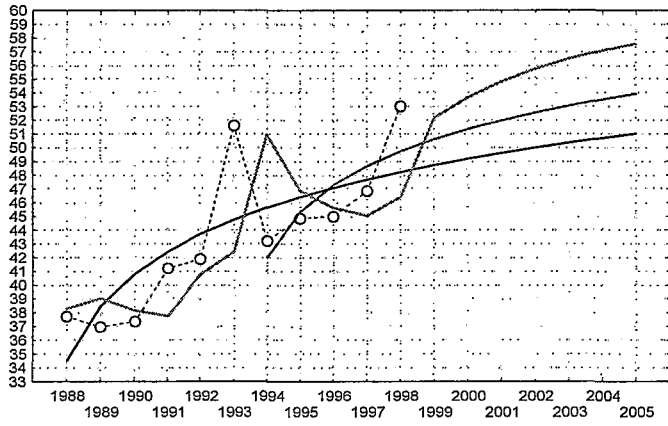
Warzywa

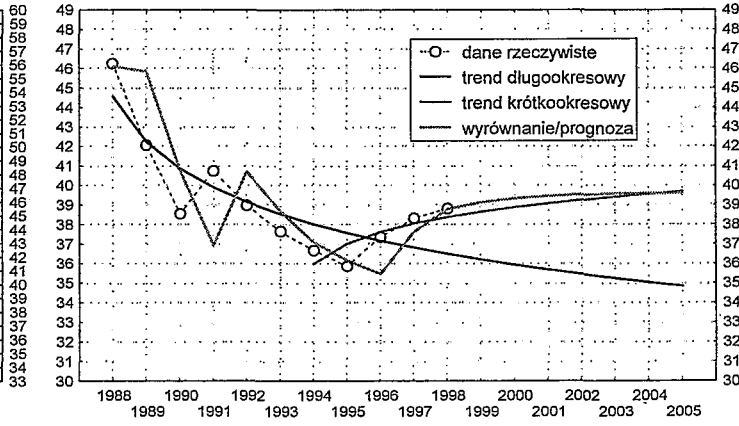
Jaja

Owoce

Cukier

dok. rysunku 1

Należy podkreślić, iż dynamika zmian spożycia głównych produktów lub ich grup będzie wyższa w latach 2000–2002 niż w późniejszym okresie, co może świadczyć o występowaniu wciąż nienasyconego popytu na wybrane produkty żywnościowe lub o zaspokajaniu potrzeb wyrobami tradycyjnymi i podstawowymi. Dla potwierdzenia tej tendencji można wymienić kształtowanie się spożycia takich produktów, jak: mięso wraz z podrobami ze wskaźnikiem wzrostu 1,2% w latach 2000–2002 oraz 0,3% w latach 2003–2005, następnie mięso drobiowe – 4,9 i 2%; masło – 2,2 i 2,1%, tłuszcze roślinne, ryby i ich przetwory – odpowiednio 1,9 i 1,7%; warzywa – 1 i 0,5%. Jedyne dynamika spożycia owoców i ich przetworów będzie nieco wyższa w późniejszym okresie w porównaniu do pierwszych lat nowego stulecia.

Sumując prognozowane zmiany w ilościowym spożyciu żywności na tzw. poziomie konsumenta, można stwierdzić, iż od 2000 r. należy oczekiwać w Polsce stabilizacji poziomu konsumpcji przetworów zbożowych ogółem, od 2001 r. ziemniaków, mięsa wieprzowego oraz mleka i napojów mlecznych, a od 2003 r. pieczywa, słoniny, smalcu, ryb i przetworów, tłuszczów roślinnych, serów i cukru, w dalszej zaś perspektywie masła i śmietany.

Nie wszystkie przewidywane zmiany należy uznać za właściwe i pożądane w świetle zaleceń racjonalnego żywienia. Niepokój może budzić brak wzrostu spożycia mleka i napojów mlecznych z uwagi na znaczny deficyt wapnia występujący w przeciętnej racji pokarmowej. Warto podkreślić, iż spożycie tego składnika mineralnego już od 1992 r. utrzymuje się poniżej 1000 mg/osobę dziennie, wobec 1150–1200 mg w latach poprzedzających transformację (Kowrygo 2000). Niezadowalający poziom spożycia wielu innych składników (np. fosforu, żelaza) oraz witamin wskazywałby również na konieczność zwiększenia konsumpcji tej grupy produktów, a także mięsa i przetworów (wobec zalecenia wzrostu spożycia żelaza), przetworów zbożowych, ziemniaków, owoców oraz wielu innych artykułów odpowiadających zaleceniom racjonalnego żywienia. Przykładem produktu, którego przewidywany wzrost spożycia można uznać za niepożądany jest cukier; mimo iż jest on uznawany za źródło tzw. pustych kalorii, ma szerokie zastosowanie w przetwórstwie żywności i produkcji wielu aktywnie obecnie reklamowanych wyrobów (np. napoje i słodczyce).

Na tym tle należy podkreślić pożądane, z racji współzależności występujących między żywnością, żywieniem a zdrowiem człowieka, zwiększenie konsumpcji takich produktów, jak: owoce i ich przetwory, mięso drobiowe oraz ryby wraz z przetworami. Kontrowersje może budzić przewidywany wzrost spożycia masła. Konsumpcja tego produktu uległa wysokiej obniżce już w latach 90., stąd też prognozowane zwiększenie spożycia nie musi być uznane za niewłaściwe, zwłaszcza wobec postępującego powiększania udziału tłuszczów roślinnych w ogólnej konsumpcji tej grupy produktów.

Przewidywany model spożycia odwołujący się do dotychczasowych trendów spożycia zakłada dzienną rację pokarmową na poziomie przekraczającym 3200 kcal/osobę. Nie zapewni on właściwej struktury przeciętnej racji pokarmowej, gdyż białko dostarczać będzie około 10,5% energii, tłuszcz 33,5%, węglowodany zaś 56% wobec pożądanych udziałów wynoszących odpowiednio: 10–15%; 25–30%; 55–60% (tab. 2).

Tabela 2

Prognozowana wartość energetyczna i odżywcza racji pokarmowej wraz z jej strukturą na „poziomie konsumenta” w latach 2001–2005

Wyszczególnienie	2001	2003	2005
Na osobę dziennie			
Wartość energetyczna (kcal)	3219	3229	3223
Białko ogółem (g)	84,3	84,6	84,7
Białko zwierzęce (g)	48,8	49,1	49,1
Białko roślinne (g)	35,5	35,5	35,66
Tłuszcz (g)	119,4	120	120,3
Węglowodany (g)	450,2	451,1	451,4
Udział (%) energii uzyskanej ze spożycia			
Białka	10,5	10,5	10,5
Tłuszczu	33,4	33,5	33,5
Węglowodanów	56,1	56,0	56,0

Źródło: Obliczenia własne.

Przyszłe spożycie żywności jako podstawa zrównoważonego rozwoju gospodarki żywnościowej

Wyniki przedstawionej prognozy spożycia wskazują, iż będą postępowały w Polsce zmiany w przeciętnym modelu wyżywienia, stanowiąc wyzwania i szanse dla krajowej gospodarki żywnościowej.

Nadrzędnym celem tej gospodarki powinno być zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego. Jednym z wymiarów tego bezpieczeństwa jest fizyczna dostępność żywności. Mając na uwadze kształtowanie się przyszłego spożycia oraz najnowszą prognozę demograficzną opracowaną przez GUS (2000) można stwierdzić, iż zabezpieczenie potrzeb żywnościowych polskiego społeczeństwa w systemie żywienia domowego oraz korzystania z wyspecjalizowanych usług żywnościowych będzie wymagało w perspektywie 2005 roku podaży (przykładowo) ponad 4,6 mln ton przetworów zbożowych, w tym około 3,5 mln ton

pieczywa, ponad 4,1 mln ton ziemniaków, około 3,2 mln ton warzyw i tłuszczów roślinnych oraz ponad 2,5 mln ton mięsa i podrobów (tab. 3).

W obrębie każdej grupy produktów będą zachodziły zmiany wymuszone przez wymagania stawiane przez współczesnych konsumentów żywności. Należy podkreślić, iż konsument ten kieruje się w sferze żywności i żywienia potrzebami wyższego rzędu, zwłaszcza bezpieczeństwem, wysoką jakością odżywczą, świeżością i naturalnością, a także wygodą w użyciu, prowadzącą do oszczędności czasu w przygotowaniu posiłków i umożliwiającą właściwe dalsze przechowywanie. Te pożądane cechy produktów powinny być uzyskiwane w sposób przyjazny środowisku, którego ochrona coraz częściej staje się przedmiotem zainteresowania ze strony konsumentów. Kierując się tymi wymaganiami już obecnie dynamicznie rozwijają się nowe segmenty rynku, oferujące specjalne rodzaje żywności, w tym żywności wygodnej, funkcjonalnej, ekologicznej, a także minimalnie przetworzonej, prozdrowotnej (lecząca, niskokaloryczna), specjalnego przeznaczenia (dla diabetyków, dzieci, osób starszych), wegetariańskiej. Nie można pominąć tego, iż wśród wielu koncepcji nowych produktów, jakie pojawiły się w ciągu minionej dekady, najnowszym, dynamicznie rozwijającym się trendem jest „żywność autentyczna”, obejmująca artykuły produkowane na skalę przemysłową, identyczne pod względem charakterystyki sensorycznej z potrawami przygotowywanymi tradycyjną techniką kulinarną, wręcz „domową”, ale trwałe i łatwe do przygotowania do spożycia.

Wśród czynników generujących postęp i prowadzących do zrównoważonego rozwoju gospodarki żywnościowej ważną rolę odgrywają zalecenia racjonalnego żywienia. Zalecenia te wymagają wielu modyfikacji w obecnym sposobie żywienia, na które zwrócono uwagę w przyjętej przez rząd w kwietniu 1998 roku „Średniookresowej strategii rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich (Medium-term strategy... 1998). Przedstawione w tym dokumencie pożądane kierunki zmian w obecnym wzorcu spożycia w Polsce przedstawiają się następująco:

- zmniejszenie spożycia tłuszczów pochodzenia zwierzęcego na korzyść olejów roślinnych,
- wzrost spożycia drobiu i ryb oraz ich przetworów,
- wzrost spożycia produktów zbożowych i przetworów z ziemniaków,
- zmniejszenie spożycia cukru i słodczy,
- wzrost spożycia owoców i warzyw,
- wzrost spożycia produktów mlecznych,
- zmniejszenie spożycia alkoholu połączone ze zmianą struktury rodzajowej konsumpcji,
- znaczący wzrost konsumpcji soków owocowych i warzywnych oraz wody mineralnej.

Tabela 3 Zapotrzebowanie na żywność wynikające z prognozy demograficznej¹⁾ oraz prognozy spożycia żywności w latach 1999–2005

Wyszczególnienie	W tysiącach ton na rok							
	1998 ²⁾	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Przetwory zbożowe	4 662,0	4 649,2	4 646,2	4 645,2	4 644,5	4 644,1	4 643,7	4 643,4
w tym pieczywo	3 500,2	3 515,6	3 499,5	3 491,8	3 487,7	3 485,6	3 484,4	3 483,7
Ziemniaki	4 180,4	4 105,8	4 106,1	4 107,0	4 107,6	4 108,1	4 108,4	4 108,7
Warzywa	3 126,8	3 133,7	3 156,3	3 173,7	3 186,7	3 196,3	3 203,5	3 208,9
Owoce	2 050,5	2 017,8	2 073,4	2 118,1	2 153,9	2 182,4	2 205,2	2 223,5
~~Mięso, przetwory i tłuszcze~~	~~2 612,1~~	~~2 623,4~~	~~2 652,6~~	~~2 672,0~~	~~2 684,4~~	~~2 692,4~~	~~2 697,6~~	~~2 700,9~~
~~tłuszcze zwierzęce (smalec, słonina)~~	~~124,1~~	~~117,3~~	~~114,2~~	~~112,1~~	~~110,6~~	~~109,6~~	~~108,8~~	~~108,3~~
~~mięso, przetwory~~	~~2 488,0~~	~~2 486,4~~	~~2 516,1~~	~~2 535,8~~	~~2 548,4~~	~~2 556,6~~	~~2 561,9~~	~~2 565,3~~
~~w tym: mięso wieprzowe~~	~~575,9~~	~~570,4~~	~~575,4~~	~~578,0~~	~~579,2~~	~~579,9~~	~~580,1~~	~~580,3~~
~~mięso wołowe i cielęce~~	~~188,7~~	~~189,4~~	~~189,6~~	~~189,8~~	~~189,8~~	~~189,8~~	~~189,8~~	~~189,8~~
~~drób~~	~~659,5~~	~~684,3~~	~~711,3~~	~~731,4~~	~~746,3~~	~~757,3~~	~~765,4~~	~~771,4~~
Ryby	225,7	231,9	233,5	235,1	236,5	237,7	238,8	239,8
Masło	168,8	174,1	177,7	180,3	182,1	183,3	184,2	184,8
Tłuszcze roślinne	571,0	587,6	599,2	606,3	610,5	613,0	614,4	615,3
Mleko i napoje mleczne	3 196,9	3 192,6	3 190,9	3 190,5	3 190,3	3 190,0	3 189,8	3 189,6
Śmietana	241,7	233,2	229,6	226,9	224,6	222,8	221,4	220,2
Sery	433,0	441,6	447,6	451,3	453,5	454,8	455,6	456,0
Jaja – w mln sztuk	7 670,7	7 659,3	7 711,3	7 748,6	7 774,6	7 792,6	7 805,0	7 813,7
Cukier	1 500,8	1 513,1	1 520,3	1 524,8	1 527,4	1 529,0	1 529,8	1 530,4

¹⁾według prognozy ludności opracowanej przez GUS w 2000 r.²⁾dane rzeczywiste

Źródło: Obliczenia własne.

W świetle tych zaleceń w produkcji rolniczej, a także w przetwórstwie pożądanym jest wzrost ilości artykułów pochodzenia roślinnego, takich jak: zboża, ziemniaki, owoce, warzywa, nasiona roślin oleistych i roślin strączkowych. Zasady prawidłowego żywienia przemawiają jednocześnie za ograniczeniem produkcji i podaży mięsa czerwonego, przy jednoczesnym wzroście udziału mięsa o niższej zawartości tłuszczu. Z zasad tych wynika też potrzeba zwiększenia produkcji i dostępności mięsa drobiowego i jego przetworów, a także ryb i ich przetworów. Znaczny spadek zawartości wapnia w codziennej diecie wymaga działań pobudzających zarówno produkcję, jak i popyt na mleko i jego przetwory.

Podsumowanie

Warunkiem zrównoważonego rozwoju polskiej gospodarki żywnościowej powinna być z jednej strony znajomość zachowań polskich konsumentów i ich preferencji w sferze żywności i żywienia, z drugiej zaś upowszechnienie zaleceń racjonalnego żywienia, zaczynając od sfery produkcji, przez przetwórstwo, dystrybucję, kończąc na konsumencie żywności.

Zadaniem strategicznym jest podnoszenie jakości surowców oraz zwiększenie różnorodności artykułów żywnościowych w aspekcie wzrostu konkurencyjności na rynku krajowym i zagranicznym, jak również zabezpieczenie potrzeb żywnościowych różnych społeczno-ekonomicznych grup ludności. Warunkiem koniecznym jest zacieśnienie więzi i współpraca we wszystkich ogniwach gospodarki żywnościowej.

Konieczność pogłębiania współpracy wskazuje na potrzebę stworzenia programu i realizacji narodowej polityki wyżywienia, spójnej z polityką rolną państwa, jednocześnie tworzącej podstawy zrównoważonego rozwoju polskiej gospodarki żywnościowej.

Literatura

- KOWRYGO B., 2000: Wpływ gospodarki rynkowej na sferę żywności i żywienia. Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- LASKOWSKI W., 2000: Prognoza spożycia żywności w Polsce na podstawie danych z badań budżetów gospodarstw domowych. Materiały wewnętrzne KOiEK, SGGW, Warszawa.

Medium-term strategy for agriculture and rural areas development, 1998: Ministry of Agriculture and Food Economy. Warsaw, April.

Nie publikowane dane budżetów gospodarstw domowych z lat 1988–1998. GUS, Warszawa.

Predicted changes in food consumption as a basis for sustainable development of food economics in Poland

Abstract

The aim of the study was to present trends and predictions of the food consumption level in Poland up to 2005. The statistical data were collected from the Central Statistical Office (GUS) and covered two levels of information: balance sheets and households' budget results.

Special indicators were proposed in order to extend household food consumption with eating outside of house.

The obtained results show that the consumption of such products as: poultry meat, fruits and butter will be increase, whereas animal fats, cream and cereal products are predicted to decrease. No progress in milk, beef meat and potatoes consumption is expected. Having in mind positive and negative projected tendency in food consumption in Poland special nutritional education programmes should be elaborated and implemented among producers, processors, distributors and consumers as a basic condition for sustainable development of food economics in Poland.